

Kegyес alapítványok

Szerző: SZUROMI Szabolcs, FERENCZY Rita

Affiliáció: egyetemi tanár, PPKE KJPI; tudományos munkatárs, PPKE Nemzetközi Kánonjogtörténeti Kutatóközpont)

Rovat: Egyházjog

Rovatszerkesztő: SZUROMI Szabolcs

Lezárás dátuma: 2020.05.15

Idézési javaslat: SZUROMI Szabolcs – FERENCZY Rita: „Kegyес alapítványok” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Egyházjog rovat, rovatszerkesztő: SZUROMI Szabolcs) <http://ijoten.hu/szocikk/kegyes-alapitvnyok> (2020). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

Az egyházi vagyon különböző formáit az 1917-ben kihirdetett és 1983-ig hatályban lévő Egyházi Törvénykönyv (Codex Iuris Canonici, CIC [1917]) négy fő csoportba sorolta: 1. a templom vagyona (bona fabricae), 2. az ún. javadalmi vagyon (bona beneficium), (3. a testületi vagyon (bona corporationis, bona capituli, bona ordinis, bona consociationis), 4. az alapítványi, fiduciáriusi és az intézeti vagyon (bona causarum piarum). Ez utóbbin belül, amely kategória lényegében a sajátos – és az alapítótól meghatározott – egyházi célra rendelt vagyontömeget jelentette, a jogalkotó kétfajta alapítványt különböztetett meg: az önálló (causa pia) és a nem önálló (pia fundatio) alapítványt.

Tartalomjegyzék

- 1. A kegyes alapítványok fogalma az 1917-es Codex Iuris Canoniceben és a második világháború előtti magyar jogban**
- 2. A kegyes alapítványokra vonatkozó hatályos egyetemes egyházjogi előírások**
- 3. A kegyes alapítványok jogállása Magyarországon az 1990. évi IV. törvény hatályba lépése után**
- 4. JEGYZETEK**

1. A kegyes alapítványok fogalma az 1917-es Codex Iuris Canoniceben és a második világháború előtti magyar jogban

[1] Az önálló alapítvány (*causa pia*) jellegzetessége, hogy olyan célvagyon, melynek maga a vagyon az alanya és mindig jogi személyiséggel rendelkezik. Ide voltak sorolhatók az egyes egyházi intézmények. A nem önálló alapítvány (*pia fundatio*) jelölte a valamely jogi személyre bízott vagyont, amelynek éves bevételéből meghatározott istentiszteleti vagy egyéb vallásos cselekményeket kellett végezni.^[1]

[2] Az említett egyházi kegyes intézmények, amelyek különböznek mind a világi, mind pedig a kegyes világi intézményektől, létrejöttek úgy, hogy mint intézmények nem voltak jogi személyek, hanem valamely egyházi jogi személyre voltak bízva.^[2] Ezeket a jogi személyeket nevezte az egyházjog *persona fiduciáriának* vagy *fidei commissoriának*.^[3] Létrehozásuk úgy is történhetett, hogy az illetékes egyházi hatóság magát az intézményt ruházta fel jogi személyiséggel.^[4]

[3] Az így megszületett jogi személy lehetett testületi vagy nem testületi.^[5] A testületi jogi személyek

között találjuk a *székes- és társaskáptalant*; a kardinálisok kollégiumát; a szerzetesrendet, annak tartományát vagy rendházát; a társulásokot, jóváhagyott harmadrendeket, vagy konfraternitásokat.^[6] Nem testületi intézmény megalakulhatott mint jogi személy más kegyes intézmény javaiból, amire példa az egyházmegyei szeminárium létesítése. Azonban az is előfordulhatott, hogy egy új nem testületi intézmény egy már létező jogi személy kezelésére lett bízva. Ennek szokásos formája volt, amikor egy kórházat, szegényházat, nevelőintézetet, idősek otthonát, lelki gyakorlatos házat egy meghatározott plébániára vagy egyházmegyére, esetleg szerzetesrendre bízott a helyi ordinárius.^[7]

[4] A CIC (1917) az 1544–1551. kánonokban szabályozta a *pia fundatiók* tevékenységét. A kegyes vagy istentiszteleti alapítványok, mint már említettük, arra voltak rendelve, hogy bevételükből az az egyházi jogi személy, amelyre az alapítvány kezelése rá lett bízva, évente meghatározott gyakorisággal örökre, vagy legalábbis „hosszú időn keresztül” szentmisét (vö. alapítványi mise) és más jámbor cselekedetet végezzen.^[8] Az alapítvány így a megbízott jogi személy tulajdonába kerül, de azt mint „kötött célú vagyont” köteles volt az alapítók által meghatározott célra fordítani. Ebből viszont egyértelmű, hogy ha az alapítványi vagyontömeg megszűnt, egyúttal a jogi személy által vállalt kötelezettségek is megszűntek.^[9] Az egyes egyházi – kegyes – alapítványok tárgykörének legfontosabb kapcsolódó kérdése, hogy azok mennyiben minősülnek egyházi tulajdonnak, valamint hogy létezésük mennyiben tekinthető jogilag relevánsnak a magyar magánjog számára.

[5] Az 1941. november 11–12-én megtartott Esztergomi Főegyházmegyei Zsinat több paragrafusban is szabályozta az egyházi alapítványok kérdését.^[10] Figyelemre méltó a 362. § rendelkezése, mely szerint vagyonkezelés szempontjából a templom vagyonához számítandók mindazok az ingatlanokból, értékpapírokból és tőkékből álló kegyes alapítványok, melyeknek kezelése a plébániahivatalra van bízva.^[11] A zsinati határozatok a plébánost, plébánoshelyettest, valamint a templomgondnokot jelölték meg a plébániára bízott kegyes alapítványi vagyon képviselőjeként és védőjeként (vö. 369. §).^[12] Sőt, a 370. §-ban rögzített esküformula, melynek letétele kötelező volt az egyházi főhatóság által kinevezett gondnokok számára, kifejezett formában tartalmazta, hogy „[...] az egyházközség templomának vagyonát, valamint a hozzá kötött kegyes alapítványokat [...] a legjobb tudása szerint védi. Az említett két rendelkezés azon az elven alapul, hogy minden plébániai vagyont a „helyi szervek”, azaz a plébános vagy a gondnok kezel az egyházmegyei hatóság ellenőrzése mellett. További alapelv, hogy az ún. Főegyházmegyei Alapítványi Hivatal kezelésébe csak olyan plébániai alapítványi vagyon tartozik, amelynek alapítói ezt kifejezetten kikötötték (349. §). Ez utóbbi alapítványok vagyonát a plébániai vagyonkezelésnek mindössze nyilvántartásba kellett vennie, valamint annak a Főegyházmegyei Alapítványi Hivataltól átvett részéről el kellett számolni. Ezekből a rendelkezésekből úgy tűnik, hogy 1941-ben az egyes kegyes alapítványok vagyonát az adott terület szerint illetékes egyházmegye vagyonának részeként tartották számon, amelyet meghatározott „helyi szervek” kezeltek.

[6] Áttekintve a kérdésre vonatkozó régi magyar állami jogi normákat,^[13] a következő tényeket sorolhatjuk fel. A kegyes alapítványok megítélésében a magyarországi állami jog – szemben a kánoni előírások viszonylagos állandóságával – jelentős változásokon ment keresztül. Jogtörténetileg feltétlenül utalnunk kell mind az ősiség intézményére, mind a főkegyúri jog érvényesülésére. Bár tény, hogy az *1848. évi XV. törvénycikk* eltörölte az ősiséget,^[14] de az ún. holtkézi törvények továbbra is hatályban maradtak. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a Kúria 1896. február 1-i elvi döntése ellenére, amely elavultnak minősítette a holtkézi törvényeket és kétségbe vonta hatályukat, nem született 1949-ig olyan új jogszabály, amely rendezte volna a kérdést.

[7] Amennyiben a *Corpus Iuris Hungarici* anyagára fordítjuk figyelmünket, a forrásokból egyértelműnek tűnik az egyházi kegyes alapítványok közjogi jellege, ami nyilvánvalóan alapvetően különbözött a jelenleg hatályos magyar Alaptörvényben érvényesülő elválasztási modelltől.

[8] A korabeli közjogi jelleg alapvetően a főkegyúri jog következetes alkalmazására vezethető vissza.^[15] Itt csak az *1723. évi LXXI. törvénycikk* említjük,^[16] amely – hivatkozva az *1715. évi LX. törvénycikkre* (királyi felügyelet az iskolai alapítványok felett)^[17] – minden kegyes alapítvány

ellenőrzését az uralkodónak tartotta fenn. A törvénycikk nyomán 1724. december 3-ával jött létre a helytartótanácsban belül az a bizottság, amelynek az összes püspökség területén működő minden egyes alapítványt számba kellett vennie.^[18] A kérdés azonban nem rendeződött, amit jelez II. József 1784. június 1-i rendelete, amelyben a törvényhatóságokat kötelezte a kegyes alapítványokról szóló pontos kimutatás elkészítésére. Ettől már csak egy lépés minden alapítvány alaptőkéjének a kincstárba történő kötelező befizetése, amiről az 1785. november 2-i rendelet intézkedett. A probléma a jóval későbbi, 555/1863. sz. *helytartósági rendelet a kegyes alapítványok működéséről* kibocsátásával jutott nyugvópontra, amely kijelentette, hogy az állami hatóság az egyházi kegyes alapítványok ellenőrzésétől eltekint.

[9] Magyarország magánjogi törvényjavaslata, amelyet az igazságügy miniszter 1928. március 1-ével terjesztett az Országgyűlés Képviselőháza elé, a személyekről szóló rész 82. §-ához^[19] fűzött kiegészítésben úgy rendelkezett, hogy a kegyes alapítvány létesüléséhez nem szükséges az alapítólevél előzetes bemutatása és annak állami jóváhagyása. Sőt az sem elengedhetetlen, hogy az alapítólevél az alapítvány szervezetét meghatározza, esetleg azt egy már létező szervezetbe beilleszse, mivel arról az ún. főfelügyeleti szerv intézkedik (vö. 5633/1928).^[20] A törvényjavaslatból nem egyértelmű azonban, mit tekint a jogalkotó „egyházi alapítványnak”. A 93. § alapján úgy tűnik, mintha ezt alapvetően az alapítvány célja határozná meg,^[21] azaz egyházi, ha a célja egyházi jellegű (részletes felsorolását lásd fent). A 105. § viszont azt sejteti, hogy azt nevezhetjük „egyházi alapítványnak”, amelynek a kezelőszerve egyházi intézmény.^[22]

[10] A két világháború közötti magyar magánjog minden kegyes alapítványt, kánonjogi jellegzetességeitől függetlenül, jogi személynek tekintett. Ennek problematikájáról jó összefoglalást közölt Feketekuthy László a *Magyar katolikus egyházi vagyongazdálkodás* című munkájában.^[23] A *Magánjogi törvényjavaslat* 103. §-a lehetővé teszi a főfelügyeletet gyakorló állami hatóságnak az alapítványok összevonását vagy megszüntetését, különösen akkor, ha azok célja már nem tekinthető hasznosnak, vagy ellenkezik az alapító szándékával.^[24] Ezt az elvet a Kúria 2592/1931. sz. döntése is tartalmazza. Az így megszüntetett egyházi alapítvány vagyont a törvényjavaslat 105. §-a az illetékes egyházi hatóság rendelkezésére bocsátandónak ítéli. Ez egybecseng a korábban említett 1941. évi Esztergomi Zsinat koncepciójával a kegyes alapítványok vagyonának tulajdonjogáról. Az egyházi alapítványokkal kapcsolatos magyar jogfejlődés végére az *1948. évi XXXIII. törvénycikk* tett pontot, amellyel sor került az alapítványok államosítására.^[25]

2. A kegyes alapítványokra vonatkozó hatályos egyetemes egyházi előírások

[11] A hatályos Egyházi Törvénykönyv (CIC [1983]) az 1303. kánonban a kegyes alapítványok közé sorolja^[26] az 1) önálló kegyes alapítványokat, amelyek a vallásosság, az apostoli tevékenység, továbbá a lelki vagy anyagi jellegű irgalmas szeretet tetteivel kapcsolatos célok érdekében jöttek létre és egyúttal az illetékes egyházi hatóság jogi személynek ismert el; 2) nem önálló kegyes alapítványokat, amelyek meghatározott hivatalos jogi személyeknek adott anyagi javak, azzal a teherrel, hogy évi jövedelmükből meghatározott ideig miséket szükséges bemutatni, vagy esetleg más, az előző pontban felsorolt célokra kell fordítani.^[27] Az 1306. kán. rendelkezése szerint^[28] az alapítványokat (még a szóbeli jellegűeket is) írásban kell rögzíteni, az okmányokat az egyházmegyei levéltárban, másodpéldányukat pedig az alapítványban részesült jogi személy levéltárában kell elhelyezni.^[29]

[12] Olyan új tipológiáról beszélhetünk tehát a kegyes alapítványok kapcsán,^[30] amelyben a plébánia és az egyházmegye rendelkezik automatikusan, magánál a jognál fogva jogi személyiséggel (vö. 373. kán., 515. kán. 3. §),^[31] így a székesegyházak és a plébániatemplomok önálló jogi személyiségének fenntartására vagy elismertetésére nincsen szükség. Hozzá kell tennünk, hogy a hatályos egyházi jog ezt már nem is írja elő.^[32] Az új Egyházi Törvénykönyv alapján csak a hivatalos jogi személy tulajdona tekinthető egyházi vagyonnak,^[33] ez pedig újdonság a CIC (1917)-hez képest, amely nem ismerte a hivatalos és magán jogi személy megkülönböztetését.

3. A kegyes alapítványok jogállása Magyarországon az 1990. évi IV. törvény hatályba lépése után

[13] A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvényll. fejezetében, az egyházak nyilvántartásba vételéről rendelkezve megállapította, hogy az egyes egyházak illetékes megyei vagy Fővárosi Bíróság előtti nyilvántartásba vételéhez be kell nyújtani azok alapszabályát. Ennek az alapszabálynak az általános alakisági kritériumok mellett tartalmaznia kellett azt, ha az egyház valamely szervezeti egysége jogi személy, illetve ezek megnevezését [vö. 9. § (2) bekezdés b) pont].^[34] A 13. § (2) bekezdése pedig leszögezte, hogy „az egyház és – ha az alapszabály így rendelkezik – az egyház önálló képviseleti szervvel rendelkező szervezeti egysége (szervezete, intézménye, egyházközsége stb.) jogi személy.” A BH 1996. 58 szerint az egyházi jogi személy kérdésében kizárólag az egyház szervei jogosultak dönteni, összhangban az 1990. évi IV. törvény 13. § (3), 15. § (2) és a 20. § (1) bekezdésével.^[35] Ez az elv bekerült a *lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogáról szóló 2011. évi CCVI. törvény* 8. § (2) bekezdésébe.^[36] Az új törvény a 16–18. §-ban szabályozza a nyilvántartásba vételi eljárást, amely mind az egyház, mind annak belső jogi személye tekintetében a jogcselekményt miniszteri hatáskörbe utalja.^[37]

[14] Azok a célok, melyekre mind a CIC (1917), mind pedig a hatályos Egyházi Törvénykönyv alapján létesülhetnek/létesülhetnek kegyes alapítványok,^[38] nem minősülnek gazdasági vállalkozási tevékenységnek Magyarországon az 1997. évi CXXIV. törvény 2. § (7) bekezdése alapján.^[39]

[15] A *volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény*^[40] a 2. §-ban úgy rendelkezett, hogy az egyházak részére át kell adni azokat az ingatlanokat, amelyek hitéleti, szerzetes vagy diakónus (diakonissza) közösség működésének célját; oktatási, nevelési; egészségügyi, szociális vagy. kulturális célt szolgálnak. Szintén át kellett adni azokat az ingatlanokat (vagy helyette annak megfelelőt), amelyeket az egyház ténylegesen birtokol.^[41] Ez a törvény nem határozza meg pontosan az „egyházi tulajdon” és az „egyházi ingatlan” fogalmát, ahogy más állami rendelkezés sem.

[16] A 2011. évi CCVI. törvény hatálybalépése^[42] nem változtatott az 1990. évi IV. törvény óta kialakított állami jogi állásponton a kegyes alapítványok tekintetében. A már létező és az újabb ilyen jellegű alapítványok továbbra sem minősülnek gazdasági vállalkozási tevékenységnek a 2011. évi CCVI. törvény 22. § (1)–(3) bekezdésében rögzített felsorolás alapján.^[43] Azonban mindazokat a kegyes alapítványokat, amelyeket a hatályos Egyházi Törvénykönyv alapján jogi személyiséggel ruház fel az arra illetékes egyházi hatóság, az állam – a hivatalos egyházi bejelentést követően – belső egyházi jogi személyként ismeri el.^[44] Megjegyzendő az is, hogy a Magyarország és az Apostoli Szentzsék között 1997. június 20-án létrejött megállapodás 2013. október 21-én aláírt módosítása, amelyet a Magyar Országgyűlés 2013. december 2-án fogadott el, és 2013. december 3-án, 2013. évi CCIX. törvényként lépett hatályba,^[45] nem érinti a kegyes alapítványok kérdéskörét.

[17] Az 1948 előtt létesült egyházi alapítványok tekintetében tehát vitatható, hogy mennyiben számítottak minden tekintetben „egyházi” tulajdonnak és mennyiben tartoztak állami kompetenciába az akkori közjogi jogállásuk következtében. Azonban – annak ellenére, hogy a Magyarország hatályos Alaptörvényének integráns részét képező Nemzeti Hitvallás nem ismeri el az 1949. évi Alkotmányt – az 1948-ban bekövetkezett államosítással ezek az alapítványok kikerültek az egyházi tulajdon köréből.

4. JEGYZETEK

[1] Raoul NAZ (szerk.): *Dictionnaire de Droit Canonique VI*,. Paris, Letouzey et Ané, 1957, 395–400; a magyarországi viszonyok tekintetében részletesen vö. SZUROMI Szabolcs Anzelm – FERENCZY Rita: *Kérdések az állami egyházjog köréből* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/17), Budapest, Szent István Társulat, 2014, 117–125.

- [2] KECSKÉS László: *Magyar polgári jog. Általános rész II. A személyek joga* (Institutiones Juris), Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 1999, 164–166.
- [3] Eduard EICHMANN – Klaus MÖRSDORF: *Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des Codex Iuris Canonici II*, Padernborn, Schöningh, 1953, 457–461.
- [4] CIC (1917) Can. 100 – § 1.
- [5] CIC (1917) Can. 99.
- [6] BÁNK József: *Kánoni jog I*, Budapest, Szent István Társulat, 1960, 356–357.
- [7] Leo XIII. Const. *Condita a Christo* (8 dec. 1900): Pietro GASPARRI – Jusztinián György SERÉDI: (szerk.): *Codicis iuris canonici fontes III*, Romae, Typis Polyglottis Vaticanis, 1933, 562–566; vö. CIC (1917) Can. 1491 – § 2.
- [8] CIC (1917) Can. 1544 – § 1.
- [9] Vö. Stephanus SIPOS: *Enchiridion Iuris Canonici*, Romae, Orbis Catholicus – Herder, 1954, 705–706.
- [10] SZUROMI Szabolcs Anzelm: „Adalékok az Esztergomi Főegyházmegye 1941. évi zsinatának határozataihoz” in BEKE Margit (szerk.): *Miscellanea Ecclesiae Strigoniensis II*, Budapest, Esztergom–Budapesti Főegyházmegye Egyháztörténeti Bizottsága, 2004, 95–103.
- [11] *Az Esztergomi Főegyházmegyei Zsinat (1941. nov. 11–12.) határozatai*, Budapest, Főegyházmegyei Hivatal (Esztergom), 1942, 123.
- [12] *Az Esztergomi Főegyházmegyei Zsinat határozatai* (11. j.) 125.
- [13] Vö. SZUROMI Szabolcs Anzelm: *Az egyházi intézményrendszer története* (Szent István Kézikönyvek 15), Budapest, Szent István Társulat, 2017, 326–330.
- [14] *Corpus Iuris Hungarici. Magyar törvénytár VII*, Budapest, Franklin-társulat, 1896, 237.
- [15] BÉLI Gábor: *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog* (Institutiones Juris), Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2000, 55; vö. ERDŐ Péter: „A magyarországi kegyuraság” in ERDŐ Péter: *Az élő Egyház joga. Tanulmányok a hatályos kánonjog köréből*, Budapest, Szent István Társulat, 2006, 250–275.
- [16] *Corpus Iuris Hungarici. Magyar törvénytár V.*, Budapest, Franklin Társulat, 1900, 630.
- [17] *Corpus Iuris Hungarici. Magyar törvénytár V.* (16. j.) 486–488.
- [18] Vö. EMBER Győző: *A magyar királyi helytartótanács ügyintézésének a története 1723–1848*, Budapest, Magyar Királyi Országos Levéltár, 1940, 124, 184–185.
- [19] *Az 1928. évi magánjogi törvényjavaslat, az 1927. január 25-ére összehívott Országgyűlés Képviselőházának irományai* (Az ún. bizottsági szöveg átdolgozott és 1928. III. 1. napján törvényjavaslatként az országgyűlés elé terjesztett szövegváltozat) 82. §; K. 1. E. H. Kegyes alapítvány létesüléséhez az alapítólevél előzetes bemutatása s ennek kormányhatósági jóváhagyása nem szükséges (5856/1909).
- [20] K. 723. E. H.
- [21] *Magánjogi törvényjavaslat* (19. j.) 93. §.
- [22] *Magánjogi törvényjavaslat* (19. j.) 105. §.
- [23] FEKETEKUTHY László: *A Magyar katolikus egyházi vagyonyjog*, Doktori disszertáció, Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Kar, Budapest, 1943.
- [24] Vö. *Magánjogi törvényjavaslat* (19. j.) 103. §.
- [25] Vö. DANKÓ László: „A magyar katolikus egyház 1945-től napjainkig” in SOMORJAI Ádám – ZOMBORI István (szerk.): *A katolikus Egyház Magyarországon*, Budapest, Magyar Katolikus Püspöki Kar

Egyháztörténeti Bizottság, 1991, 75–82, különösen 77.

[26] Részletesen, vö. SZUROMI-FERENCZY (1. j.) 125–127.

[27] Joseph LISTL – Heribert SCHMITZ (szerk.): *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg, Pustet, ²1999, 1075–1076.

[28] Vö. Ernest CAPARROS – Michel THÉRIAULT – Jean THORN (szerk.): *Code of Canon Law annotated. Latin-English edition of the Code of Canon Law and English-language translation of the 5th Spanish-language edition of the commentary prepared under the responsibility of the Instituto Martín de Azpilcueta*, Montréal, Wilson & Lafleur, 1993, 940.

[29] CIC 1299. kán. – 2. §; vö. ERDŐ Péter: „Az Egyház és az anyagi javak: a II. Vatikáni Zsinat tanítói hivatalának alapelvei az Egyházi Törvénykönyvben (1254-1256. kk.)” in ERDŐ Péter: *Az élő Egyház joga. Tanulmányok a hatályos kánonjog köréből*, Budapest, Szent István Társulat, 2006, 405–421, különösen 407–410, 415.

[30] *Il diritto nel mistero della Chiesa III* (Quaderni di Apollinaris 10), Roma, Pontificia Università Lateranense, 1992, 413–415.

[31] CIC (1983) 373. kán.; 515. kán. – 3. §; vö. Francesco COCCOPALMERIO: *De paroecia*, Roma, Pontificia Università Gregoriana, 1991, 35; LISTL-SCHMITZ (27. j.) 1053–1054.

[32] ERDŐ Péter: *Egyházjog* (Szent István kézikönyvek 7), Budapest, Szent István Társulat, ⁵2014, 145.

[33] CIC 1257. kán. – 1. §.

[34] *A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi. IV. törvény* 9. §. (3) bekezdés: „Az egyház elnevezése már nyilvántartásba vett egyház elnevezésével nem lehet azonos vagy összetéveszthető.” Vö. *a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény* 25. §.

[35] A kérdéshez lásd ERDŐ Péter: „Az egyházak és az egyházi jogi személyek bejegyzése és képviselete” in SIMON Sándor – HENCZI Lajos (szerk.): *Az európai államok és az egyházak kapcsolata a megváltozott világban*, Budapest, Brainman, 1993, 375–378; vö. FERENCZY Rita: *Kérdések az egyházak és szervezeteik jogi személyiségének a köréből*, in *Magyar Jog* 1999/9, 518–529, különösen 520.

[36] *2011. évi CCVI. tv.* 8. § (2) bekezdés; vö. SCHANDA Balázs: *Állami egyházjog. Vallásszabadság és vallási közösségek a mai magyar jogban* (A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Tankönyvei = Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae II/5), Budapest, Szent István Társulat, 2012, 65–68.

[37] Részletesen vö. SZUROMI-FERENCZY (1. j.) 127–130.

[38] CIC 114. kán. – 1–3. §§; vö. 115. kán. – 3. §.

[39] *Az egyházak hitéleti és közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről szóló 1997. évi CXXIV. törvény* 2. § (7) bekezdés.

[40] Vö. ERDŐ Péter: „A katolikus egyház álláspontja az egyházi ingatlanok ügyében” in *Partnerek vagy ellenségek? Az egyházak és az állam viszonyáról* (Egyházfórum konferencia), Budapest, Egyházfórum Alapítvány, 1992, 44–53; ERDŐ Péter: „Die ungarische Kirche in Europa – Kirche im Wandel” in Péter ERDŐ (szerk.): *Mission et culture*, Budapest, Új Ember, 2007, 77–91.

[41] Vö. *a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény* 1. § (1)–(2) bekezdés.

[42] SCHANDA Balázs: „Néhány megjegyzés a lelkiismeret és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvényhez” *Jogtudományi közlöny* 2011/10, 515–520.

[43] SCHANDA Balázs: „Az egyházi jogi személyiség új törvényi szabályozása Magyarországon” *Kánonjog* 2012, 107–114, különösen 111.

[44] 2011. évi CCVI. tv. 11. § (1) bekezdés; vö. SCHANDA (36. j.) 69.

[45] Balázs SCHANDA: „The Revision of the Agreement between the Holy See and Hungary on Financial Issues” *Quaderni di diritto e politico ecclesiastica* 2014/2, 477–485.